

حکومه‌تا هه‌ریما کوردستانی - عیراق
وه‌زاره‌تا په‌روه‌ردی
ریقه‌به‌ریا گشتی یا پروگرام و چاپه‌مه‌نییا

په‌روه‌ردا ئیزدیاتی

یولا هه‌شتی بنه‌ره‌تی

به‌ره‌ه‌شکر

ریسان هه‌سه‌ن جندی
قادر هه‌سه‌ن عیدو
خیری نیاس عه‌لی
عزه‌دین سه‌نیم خودیدا
شه‌مۆ قاسم که‌لۆ

ب دستوری خودی

پيشگوٽن

ٽيزدياتي، وهڪ دينهڪي ڏيرين، ڪو بير و باوهرين وي دزڦرنه بهري چهند هزار سالان بهري زابيني، محابن ههتا نهڦه بهري چهند سالهڪا ب تهرزهڪي ريڪويٽڪ خزمهتا وي نههاتيو وڪرن. ب دريٽيا ميٽروويي ٽي پهيره وڪهرين ٽيزدياتي ههردهم تووشي دهردهسهريي و ڪارهساتان دبوون، بهلي شڪر زانيارين ديني و ٽيڪسٽين پيروز دسنگين خوراگرين زهلامين دينيدا هاتنه پاراستن و خهڪي گشتي يي ٽيزدي ٽي ب بهردهوامي ب وان ري و رهسم و رهوش و تيتالان رابوون. ههتا ڪو ٽيرو ب نهمانهت گههشتينه في سهردهمي.

ههلبهت نهو ههموو تشتت... ب شيويهڪي خام گههشتن، لي دهولت سهري خهخوړان و دهز گههين چاپي و روژنامهفاني و راگهاندي... ههتا رادهيهڪي باش، فهژاندهڦه و فهژوارتن و بهلافڪرن.

خزمهتا ههره گرنگا ٽي ٽيزدياتي هاتيهڪرن، نهو بوو دهمي ل سالا ۱۹۹۶ وهزارهتا پهروهدهيا حڪومهتا ههرما ڪوردستانا عيراقني رازيبوول سهر خووندنا بابهي ٽيزدياتي - ل قوتابخانين پٽيا قوتابيين وان ڏيڙدي و ٽي وي چهندي ليٽنن پهروهدهيي يين بسپور دواڙي ٽيزديناسييدا هاتنه پيڪيٽينان و دهست ب ڪاربوون و بابهي ٽيزدياتي بو قوناغين بهرته و نافنجي و نامادهيي هاتنه بهرههفڪرن، ب وي هيشي نه ٽيزدياتي وهڪ ميٽرو، باوهر نهدهب... بڪهفته دناف بابهي پهبانگهها و ڪوليٽين ههرما ڪوردستانيدا.

فيجا دومي ليٽنن بهرههفڪرنا بابهي دهست بڪاربووين، تشتي ههر سهريڪي يي ل پيشچاف هاتيه وهپرگرتن نهو بوو، ٽيزدياتي ههر وهڪي چاوا ههي دانينه بهردهست، نه وهڪي چاوا دڦيٽ.

لهوما ڪاري فان ليٽنن نهو بوو، ٽيزدياتي ٽي ههموو ٽالينغه وهرگرن و ب گورهي قوناغين خووندي و ناستي هزري يي قوتابيان داريتون، ٽي بهر في يهڪي سهڪي ڪاري كهفته سهر فافارتن و فهژوارتن يي هيچ دهستڪاريهڪي يان بوچوونهڪا كهسايهتي.

ههلبهت پيزانين ل دور ٽيزدياتي يين دقان ههرسي قوناغاندا (بهرته و نافنجي و نامادهيي) هاتين نه دسهرحينه و ريبي ل فهڪولهران ناگرن ڪو ٽيدي خهبتيني د ٽيزديناسييدا بڪهن، چونڪي ٽيزدياسي ب چهند فهڪولين و پهرتوڪان تهمام نابت و چهند ڪار ل سهر بيتهڪرن هيشتا يي ڪيمه.

ب ههلهفنا خواندنا بابهي ٽيزدياتي ل ههموو قوناغا، ٽي وهڪ ماموستايين ب بهرههفڪرنا ههر سي قوناغان رابووين ب شانازيغه دبيٽين، ڪو ههڪه نهڙ دامهزاندنا بنگههي لالش با و مه دهندرويي بنگههيدا ڪار نهڪريا، رهنگه مه ٽيزدياتي ب في ڪاري رابين، چونڪي بنگههي لالش دواڙي

ئىزدىناسىندا ژ نىجامى بزاڭا نازادىخووازا مللەتى كورد و برىار دان ل سەر خووندا بابەتى ئىزدىياتى ل قوتابخانا، خۇب خۇ چەسپاندنا دروشى (كوردستان مەلبەندى لىيورينا ئايىنىه).
هەلبەت مە ژ بۇ بەرھەڭكەرن و پىنداچوونا بابەتى ئىزدىياتى يى ھەر سى قوناغان، مفايەكى باش ژ بەلاڭكىن ل دۇر ئىزدىناسىي – ئەوين ب بەر دەستىن مە كەفتىن – ھەر وەسا ژ پىزانىن زەلامىن دىنى و خەمخۇران و پىشنىارىن ماموستايىن بىتەتى ئىزدىياتى دىتۇن... ھەرگرتىنە و نھۆژى ھىڭىدارىن ھەر خەمخۇرەكى تىبىنىەك ل دۇر بابەتى ئىزدىياتى يى ھەرسى قوناغان ھەبت، ب گەھىنتە مە تاكو دچاپىن بزارە يىن بىندا ل بەر چاڭ ھەرگرىن.

ھەلبەت ئەڭ پەرتوك بەرى چاپكرنى مە دانايە بەردەستىن ھىڭايان ل چڭاتا رۇحانى و ئەوان ب كارەكى پىرۇز زانين و رازىبوونا خۇ ل سەر دەرپرېن، پاشى لىژنەكى ژ رىڭقەبەريا گشتى يا پەرورەدا دھوكى پىنداچوونەك ل سەر كر و ئەوانزى رازىبوون ل سەر كر.

ل دوايى رىز و سوپاسىين مە بۇ: ھەزارەتا پەرورەدەيا حكومەتا ھەرېما كوردستانى و رىڭقەبەريا گشتى يا پەرورەدا دھوكى و بىنگەھى لالاش يى رەوشەنېرى و كومەلايەتى و چڭاتا رۇحانى يا ئىزدىان و ھەر قەولزان و ئولدارەكى و خەمخۇرەكى پىزانين داينە مە، و بۇ ھەر ماموستايەكى پىشنىار و بوچونىت خۇ بۇ لىژنى شاندىن.

ماموستايى رىزدار...

* تىكستى ھەر دوغايەكى بۇ ژبەركرنىيە.

* ھەفت سەبەقە ژ ھەر قەولەكى يا بەيتەكى بۇ ژبەركرنى نە.

* داكۆكى ل سەر پەراوېزان بىتە كر.

* بۇ بىر ھەرگرتنا پىزانىنان ل سەر ھەر بابەتەكى. ھىڭىيە ژىدەرىن باوهرىڭكرى بىنە ب

كارئىنان.

لىژنا پىنداچوونى

تاووس (سنجهق)

تاووس (سنجهق): پیرۆزترین نیشانانا مه ئیزدیایه، ئالایا ئیزدیخانئ یه، نیشانانا تاووسی مهله که، ب شیوئ تهیری هاتی یه دروست کرن.

گریبه ندین تاووسی _ سنجهق:

۱- بالگی: دهمی تاووسی سوار دکهین، بالگی یا ژیرا دکه نه پالپشت، وهک پیرۆزی و رینزگرتن ژ تاووسی ره کو ژمارا وان ههفتن ئەف بالگی ههردهم دگهل تاووسی دئینه گیران.

۲- شېربك: كاسه كه پيروژه ل گهل تاووسى دگيرن و ئافى پى ب سهر خهلكى فه دكهن.

۳- كهفيا كهسك: پارچه قوماشه كى رهنگ كهسكه، ب بسهر رهخا بالگى يا فه، ل ئالىي راستى يى تاووسى د هلاويسن.

۴- بهرات: ئيكة ژ نيشانين مه ئيزديان، تۆبه ركه كه پيروژه، دقيت ههر ئيزديهك ههردهم بهراته كى دگهل خو هلگرت.

ل لالشا پيروژ، ئاخى ژ شكهفتا بهراتا دئينن، شكهستين پهرستگهه، وى ئاخى ب ئافا كانى ياسپى و هندهك ماستى فه دسترين و بهراتا ژى چيدكهن.*

۵- چرا: ئامانه كه تايبهته، زهيتى (بزر) ى تيدكهن و ب ههفت فتىلا ئاگرى تيدا قيدخين.

(* پيشقى يه ماموستا بهراته كى دگهل خو هلگرت و بته پولى ل دهمى فى وانى دبيوت.

تاووسین ئیزدیان:

تاووسین مه ئیزدیان گهلهك ددیرینن و ههر ژ کهفن دا، تاووس دناف ئیزدیان دا دهاتنه گپران، ژبهه کو ئیزدیخان یه بهرقرهه بوو، ههفت تاووس دناف ئیزدیانده دگهریان، ههر تاووسهك بو دهقههکه ئیزدیخان ی بوو:

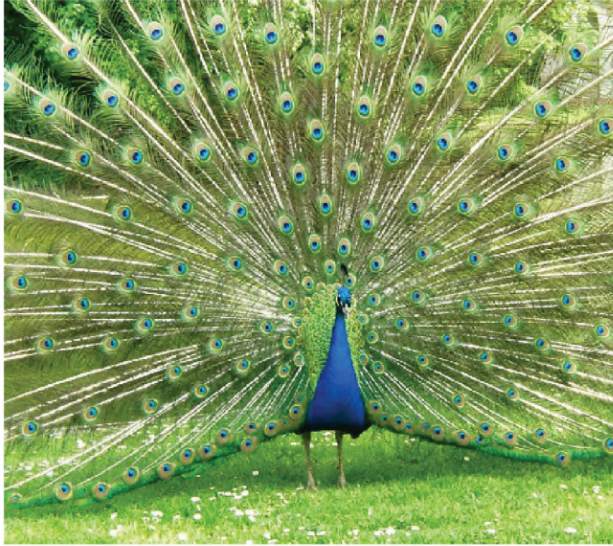
- ۱- تاووسا عهنزهل، یا میرگهها شیخان نه.
- ۲- تاووسا شنکال، یا دهقههرا شنکالی یه.
- ۳- تاووسا حهلهب، یا دهقههرا حهلهبی بوو.
- ۴- تاووسا خالتیا، یا دهقههرا خالتا بوو.
- ۵- تاووسا زوزان، یا دهقههرا ههکاریا بوو.
- ۶- تاووسا مسکوفا، یا دهقههرا ئهرمهنستانی و جورجیا... بوو.
- ۷- تاووسا تهوریزئی، یا دهقههرا تهوریزئی بوو.

ل فرمانا سالین (۱۸۹۲ - ۱۸۹۳) ز، دهمی سهر لهشکهری ئوسمانی فهریق عهمهه وههبی پاشا، هپرش ئینایه سهر ئیزدیان و دهست ب براندن و تالانکرنی کری، نیشان و تاووسین مهژی و دگهل خو برن و دهستهسهر کرن.

پشتی وی سلیمان نهزیف پاشا، ل سالا (۱۹۰۵) ز، هندهك نیشان و تاووسین مه زقراندن، لی هندهك ههتا نهۆ دبی سهروشونن. ژبهه بارودوخین نالهبار، نهۆ بتنی دوو تاووس دئینه گپران ئهوژی تاووسا عهنزهل و تاووسا شنکالی یه.

پرسیار

- پ ۱ / ئەفان پیناسه بکه:
تاووس - چرا - شیربک
پ ۲ / گریبه نندین تاووسی بژمیره؟
پ ۳ / تاووسین مه ئیزدیان بژمیره و دهقهرین وان دیاربکه؟
پ ۴ / بهرا نئی پیناسه بکه؟ و چاوا دئینه چیکن؟

تاووس گيران و جوانڪرن

- تاووس جوانڪرن:

بهري گهرا تاووسى نيزيك دبت، و هيٺارين ههردوو جهڙين چلي هافيني و جهمايي، ڙ خزنهت رهجان - ل باعهدرى - دئينه دور و ل بهر دهنگي دهف و شبابا بهرف پهستگهها لالش دهن و ل پهستگههي بابي شيخ و قهوال ب ئاڦا ڪاني يا سبي مور دڪن و ل مهزارگههي شاسوار خزنه دڪن.

روڙا دوماهيي ڙ جهڙي، دبهنه سهر (حهودا كهلوڪي) و ب ئاڦا سماقي جوان دڪن و قهولي (دستيمه) د بهرا ب ريز دڪن.

ئهو سنجهقا سوڙ و سبي يه

ڙ لالشي دهرناني يه

سنجهق سنجهقا شيخادي يه

پشتي ڦان ري و رهسمن، قهوال دي شبايي ليخن و نه قبيي تاووسى، دي تاووس سوارڪهت و قهوالهك (دروڙا خاسا) دي ب ريزڪهت. پشتي جقات لي زيارهتي دبن، جارهكا دي د بهنه مهزارگههي شاسوار و خزنه دڪن ههتا گهرا تاووسى دهست پي دڪهت.

- تاووس گيران:

سالي دوو جارا تاووس دئينه گيران ئيڪه ڙ ري و رهسمن مه ئيزديان، جارهڪي پشتي جهڙنا سهرى سالي و جارا دي پشتي جهڙنا چلي هافيني. ل روڙا پينج شهمبووا ئيڪي يان يا دووي پشتي ڦان ههردوو جهڙنا نه قبيي تاووسى دگهل چار قهوالا دگهل سهردهريي قاپيي و سهردهريي ڪاني يا سبي،

تاووسى ل بهر دهنكى دهف و شبابا، ژ پهرستگهها پيروزا لالش
 دهرديخن و بهر ب بهزاني قه بهن - كو دبتنه قوناغا ئيكي ژ ههر
 گهرهكا تاووسى، دهمي دگههنه گوندى پيشره و سى دهنكا بانگ دكته
 (وهرنه پيشى يا تاووسا شيخادى هي ئى...) ژن و زهلام، كوروكچ ب
 پيشواسى، و دپيشى يا وان داهه لگراتاوا بخوورى پيشوازي تاووسى
 دكهن و ل تاووسى و دهف و شبابا زيارهتي دبن و دگهل دهنكى دهف
 و شبابا و هلهاندنا و بهنا بخوورى و هول.. هول... دى هه گبا تاووس
 تيدا د ستويى خوداني مالا قوناغى كهن و هه گبا چرايى كاني يا سبي
 دكهنه ستويى خوداني مالا بهرى هنگى قوناغا تاووس لى و دهمي
 دگههنه وي مالى، نه قيبى تاووسى، تاووسى سوار دكته و قه وال دهف
 و شبابا ليدخن و پشتى هنگى، نه وين ل ويدهرى، زيارهتي دبن.

هيٿاري ب حازربوونا ژمارهڪا زور ژ گونديان، چرايي مهعريفه تي
 قيدخين و قهوالهڪ دهست ب ريٽرڪرنا قهولهڪي دڪهت، پاشي دهف
 و شبابا ليڊخن، و بهيت و قهسليدين ديني دگهل دا ب ريٽر دڪهن.
 ههروهسان سهمايي دڪيشن.

سبهڪي دگهل تاري گهورڪي بهيتا جندي دگهل دهف و شبابا
 دبيٽن، پاشي تاووسي سواردڪهنهقه، و بهيتا سبي دگهل دهنگي دهف
 و شبابا ب ريٽر دڪهن، پاشي دهست ب نسحابه تي دڪهن و خهڪي
 گوندي ل تاووسي زياره تي دبن و خيرا خو ددهن و ههريڪ بهراتهڪي
 وهردگرت، ههڪه ناريشهڪ ڙي دگوندي دا ههبت چاره دڪهن.
 ب في تهري، قهوالين دگهل گهرا تاووسي شيرهت و تهڪيرال ئيزديان
 دڪهن، ئيزدياتي ڙ وان را روڻ دڪهن، تفاق و تهبايي دناف وان دا
 موڪوم دڪهن، ئيزدي ڙي چي خيرا بڪهفته ددلي وان دا ددهني.
 پشتي فراقيني گوندي تاووسي و قهوالا ب ري و رهسمهڪا ڙ ههڙي
 ب ري دڪهن. و دگههيننه قوناغي ل گوندهڪي دي.

فہرہہ نگوڪ:

پیشرو : ٺہو کھسی ل پیشیا تاووس دچتہ گوندى
ہہ گبہ : ٺہو جھي تاووسی تیدا ہہلدگرن
چرای مہعریفہتی: پیکھاتیہ ژ ئامانہ کا تیبہت دگہل ہہفت فتیلا و
بزری ل ہہر قوناغہ کا تاووس لی دھیتہ ہہلگرن
سہما : گوڦہندہ کا دینی یہ

پرسیار

- پ ۱/ بہحسی ری و رسمین تاووس جوانکرنی بکہ؟
پ ۲/ سالی چہند جارا تاووس دناف مہ ئیزدیان دئینہ گیران؟ و ل
کی دہمی؟
پ ۳/ قہوال دگہل کہرا تاووسی چ ژ ئیزدیان رہ رونده کهن؟

جهژنا جه مایي

- جهژنا جه مایي:** ئيکه ژ جهژنين مه ئيزديان، دکهفته د روژين (۲۴-۳۰) ي ئيلونا روژهلتي دا، نانکو ههفت روژان فه دکيشت. دقان ههفت روژان دا، ئيزدي قهستا په رستگه ها پيروزا لالش - دکهن. ري و ره سمين في جهژني ب في ته رزي ل خواري دئينه گيران:
- ۱- بهري جهژني ب روژه کي يان ب دووا، سهردهرين خاس و چاکا، ل په رستگه هي ناماده دبن، ژبو پيشوازي ميقان و مريدن خو.
 - ۲- بهري جهژني ب روژه کي، ديندارين ئيزديان ل په رستگه ها لالشي به ره ف دبن، ژبو گيرانا ري و ره سمين جهژني.
 - ۳- ههر ئيزديه کي ل په رستگه هي ناماده بت، دقيت ل مهزارگه هين شيخادي و شيخ فخر و شيشمس و کاني ياسي و زمزمي و شيخ و پيرين خو... زياره تي بت.
 - ۴- ل هه موو روژين جهژني:
 - أ- سهردهرين هه موو خاسا، سماتي چيدکهن.

ب- قهوال سبهیکا بهری
روژهلای، بهیتا جندی و
بهیتا سبی و ل هیقارا بهیتا
هیقاری دگهل دهف و شبابا
دسترین.

ج- هیقاران چرایین خاس
و نیشانگهها قیدخن.

د- دیسان ل هیقارا، پشتی
روژئاقا سهما ل جهلسی
دئیتته کیشان.

ه- ههر دیسان ل هیقارا و پشتی بهیتا هیقاری، ری و رهسین قنتاری
دئینه گیران.

۵- پهری سوارکرن: (پهری) پهرویه کی رهنگینه ل سهر مهزارگههین خاس
و چاکا دئیتته دانان و ل جهژنا جهمایب ب ئافا کانی یا سپی دئیتته
مؤرکرن و سوارکرن.

ئهف ری و رهسم، ل روژا چاری ژ جهژنی دئینه گیران، پهری ئیک
ئیکه دئینه سوارکرن پشتی پهری ب ئافا کانی یا سپی دئینه مؤرکرن،

فہقیر پھریی دادنیته
سہرسہری وی
کھسی بقیت وی
پھریی سوارکھت و
دوو قہوال دھف و
شبابا لیڈخن.

دھمی دگھنہ جھم بابی شیخ، دی پھری ژئی وەرگرت ههتا دگھتہ
دھریی قاپی یا شیخادی میری شیخا دی ژئی وەرگرت و گھینتہ جھم
بھریی شباکی.

ھوسان ری و رھسمین پھری سوار کرنی ب دوماھی دئین.

پھریین دئینہ سوار کرن ئه قھنہ:

پھریا شیخادی، پھریا شیخ حھسھن، پھریا شیشمس، پھریا شیخ
فھخر، پھریا شیخوبھکر، پھریا ستیانیس. و ئھو کھسین دچنہ لالش
پھریا گریددھن.

۶- قھباغ؛ ری و رھسمین قھباغی، ل روژا پینجی ژ جھژئی دئینہ گیران،
کو ھھر سی ئیلین (قاییدی، ترک و ماموسی) پشکداریی تیدا دکھن.
ئھوین ژقان ھھر سی ئیلان دئینہ دھست نیشانکرن، دگھل قھوال و
ھلگری چھقھلتوی و ھلگرا تاوا بخوری ل جھلسی کومدبن و ب ریژ
بھرف (بھری قھباغی) کو دکھفتہ سھر چیاپی عھرہفاتی ب ری دکھفن
و ب فی شیوھی: ھلگری چھقھلتوی، قھوال، ھلگرا تاوا بخووری،
زھلامین چھکدار و ل پی ھھمووان کچ و ژن دی چن ھهتا دگھنہ
(بھری قھباغی) ل چیاپی عھرہفاتی، زھلامین چھکدار ب ریژ دبن و
سی شیلکین تھنگا دھافیژن.

پاشی ددهر گهھی میر را دچنه ژور و ل جهلسی کومدبن، و دیلانه کا هفت ریژی ل بهر دهنگی دهف و شبا دگیرن.

هەر دوی دهمی دا، مجپور (فهقیر) گایه کی ژ گای کوژی بهر ددهت و ئیک ب دهنگه کی بلند گازی دکهت: (گای چوو) هه موو دیلانی بهر ددهن و ب رهخ گای دکهفن و گای دناف خه لکی را دبۆرینن و دبهنه مهزار گهھی شیشمس، و سه رژی دکهن و گوشتی وی دکهنه سمات.

پاشی سه ردهری مهزار گهھی شیشمس، په روکه کی ب ئافا کانی یا سپی مۆردکته، و بو پشکدارین فی ری و ره سمی دکهته خه لات. ئیک ژوان پشکدارا، وی خه لاتی دادنیته سه ر سه ری خو و هه موو پی کفه بهر ب چیاپی عه ره فاتی ددهنه ری و دیلانه کا تایهت دگیرن و پاشی دچنه بهر پیری ئیسیبا و هه ئیک چقه کی داری ب بهر سه ری خو فقه، یان ددهستی خو دکته و ژ چیاپی دئینه خواری و ل جهلسی دیلانا هفت ریژی دگیرن و میری شیخا زی وان خه لات دکته.

هه ژی گو تنی یه، کو قه باغ ری و ره سمه که هه ره که فنه، چونکی ری و ره سمه که ب بقی رهنگی ل په رسته گه هین میتزایا دهاته کرن و هه ر سال گایه ک بو خوداقه ندی روژی (میترا) دکرنه قوربانی.

و ههروه سان گه له ک ملله تین دی ژی - یین که فن - ری و ره سمین ژفی رهنگی دگیران.

۷- بهرئى شباكى:

بهرئى شباكى، ژ چەند خەلە كين توونجى و بهر كە كى و دوو دارا پيەك
دئيت، دەمى دئيتە سوار كرن، شيويه كى لا كيشه يى وەردگرت و
مينا دارە بەستى لى دئيت.

هيفارا جهژنى،
بهرئى شباكى ژ
گوندى به حزانى
دئينه پەرستگه ها
پيروزا لالش و ل
جەم پرا سەراتى،
بابى شىخ و قەوال

و ھندەك دیندارین دی و ھلگرئى چەقەلتووی و ھلگرا تاوا بخووری،
دچنە پيشیى و ل بەر دەنگى دەف و شبابا دبەنە كانى یا سپی، روژا
پینجى ژ جهژنى میرى شىخا و ھندەك دیندار دى بەرئى شباكى ژ كانى
یا سپی ئینن و بەنە رواقا شىخادى و ب ئامادەبوونا میرى شىخا و بابى
شىخ و ھلگرئى چەقەلتووی و ھلگرا تاوا بخووری و ھندەك زەلامین
ئیلا (بەرگە عیا) ل بەر دەنگى دەف و شبابا و ریز کرنا قەولى تەختا،
بهرئى شباكى دئيتە ليكدان.

ل روژا شەشى ژ جهژنى، پتریا ریهسپین ئیلین ئیزدیان و ئەوین
(بەرى نھۆ مە بەحس ژى كرى) ل دۆر بەرئى شباكى، ل رواقا
شىخادى، كۆمدبن و بەرئى شباكى مۆردكەن و سى جارا دى
ھلینن و دانین و ل بەر دەنگى دەف و شبابا ب ئاوازە كا مەلوول،
ل سەر ملا دبەنە سەر ھەودا كەلۆكى و ب ئافا وى مۆردكەن،

پاشی فہد گہرینہ رواقا شیخادی، دیوانا بہری شباکی ل جہم سندرووکا
شیخادی، سی جارا دھلینن و دادنین و دھیلن.
ل روڑاھفتی ژ جہڑنی، بہری شباکی دزقرینہ بہحزانی و ل مالہکا
شہمسانی خزنہ دکہن.
ہہروہسا دفتی روڑی دا تاووسی جوان دکہن.
ب فی تہرزی ری و رہسین جہڑنا جہمای ب دوماہی دین.

پرسیار

- پ ۱ / ل هه موو روژین جهژنا جهمایي، هندهك ري و ره سمین تایبته
دئینه گیړان، وان ري و ره سمان بهژمیره؟
- پ ۲ / ري و ره سمین پهری سوار کرنی ریزبکه؟
- پ ۳ / گایي قه باغی ل کیده ری سه رژیکن؟
- پ ۴ / به حسي كه فئاتی یا ری و ره سما قه باغی بکه.
- پ ۵ / به حسي ري و ره سمین روژا شه شی ژ جهژنا جهمایي بکه.

ژ خاس و چاکين مه ئيزديان شيشمس

شيشمس: ئيکه ژ ناقدارين بنه مالا شه مسانايه، پسئ ئيزدينه ميره،
برايئ شيوخ فخر و ناسردين و سجادين، شيشمس و شيوخ فخر ژ
دهيکه کي بوون ب نافي ستيا زين:

شه مسه ددينه و فخره ددينه
هه ردوو پسيئ ستيا زينه
هه ردوو خه له فيئ شيوخ ئيزدينه
* * *

شه مس و فخر برانه
ل بهر ده رگه ها راوه ستانه
وي ماشا ددن ميرانه

به لي برايئ وي يئن دي (ناسردين و سجادين) ژ دهيکه که دي بوون
ب نافي (ستيا عه ره ب).

ئيزدينه مير مير بوول په رستگه ها لالش بهري هاتنا شيوخادي بو ناف
ئيزديان.

شيشمس ل دو ماهيا سه دي دوازدي و ده ستييكا سه دي سيزدي ژيايه،
و پلا وه زيروي وه رگرتيه ل مه حفه لي (جفاتا روحاني) و هه تا نها شيوخ
وه زيروي دقيئ ژ بنه مالا شيشمس به.

۱- ژ قه سيدا ششمس و مەلك فخره ددين.

۲- ژ بهيتا سبي (بهيتا شيشمس).

شیشمس، نهه پس و سی دوت هه بوون، وه کی د بهیتا سبی (بهیتا
شیشمس) داهاتی:

نهو بابی شیخ هه قندی
وی ل دهره جا بلندی
شیخادی تو وی خووندی

* * *

نهو بابی شیخ هه سنی
وی ل دهره جا مه زنی
سونهت ب شیشمس سه کنی

* * *

نهو بابی شیخ عه قدالی
وهلی یو سوره ل بالی
وی ل حزره تا مه لکی جه لالی

* * *

نهو بابی نالی ره شه
ههی شیروژ لاشه
دیوانا شیخادی ب ته یه خو شه

* * *

نهو بابی شیخ بابکی
وهلی یو سوره ل نکلی
وی ل حزره تا خالقی

* * *

ئەو بابى ئامادەينە
وھلى يۆبۇرىيى ب زىنە
وى ل حزرەتا سلتينە

ئەو بابى بابادى
تو دەرمانى فوادى
شىخى منە شىخادى

ئەو بابى شىخ خدرە
وھلى يەك زى دچى يە
شىخادى ھنارتە پى يە
كرە قازدى مەولى يە

ئەو بابى شىخ تۆكلى
ئەوھ سورا ژ ئەولى
وى ژ بەرى قال و بەرى

--- --- ---
--- --- ---

ئەو بابى ستيا بلغانى
روونشتى بوول ديوانى
سونەت ما بوول جوۋقانى

نه و بابي ستيا نيسي
روونشتي ل سهر كورسي
سونه ت مابوول هيقي

نه و بابي ستيا نسره تي
روونشتي بوول حزره تي
سونه ت مابوول خلمه تي^(۱)

شيشمس، ب چهند نافه كايي نافداره: مهلك شه مسه دين، شه مسي
نيژدينه، شيشمسي ته وريزي و شيشمسي ته تهری.

چي بازي يه كي ب هنره
فري چوو عهرشي سهره
من نه زاني سورا شيشمسي ته تهره^(۲)

شيشمس، نيكه ژ ستونين هره موكوم د پاراستن و موكوم كرنا
نيژدياتي دا، جي يه كي بهرز و بلند دناف مه دا هه يه.
ل سهر ده مي شيشمس، جاره كي نيژدي گه لك ته نگاف بووينه، وي
ريبه ري و مه فريا وان كرية و نيژدي ژ وي ته نگافي قورتال كرينه.

۱- ژ بهيتا سي (بهيتا شيشمس).

۲- ژ قهولي پير شهرف.

ئە و بابى شېخ ھەسنى
وى ل دەرەجا مەزنى
سونەت ب شېشمس سەكنى^(۱)

كانى يا سېى مۇرا منە
كاف و مغار و زمزم حە جا منە
قوبلەت ب دۇر قوبلەتا منە
شېشمس مە فەرى منە^(۲)

مەزار گەھى شېشمس ل پەرستگەھا پىرۇزا لالشە، سندر و و كا وى
د ھوندور دايە و قوبە كە مەزن ل سەر مەزار گەھى يە بەر چاقە. ھەژى
گۆتنى يە كو ئەم ئىزدى ھندەك سەخلەتەن پەدشايى ددەنە ھندەك
خاسىن خۆ، و ب باو ەرى يا مە ئەف سەخلەت ب رى يا خۆ ناسىنى
(حلول) ى وى دگە ھشتىنى و دىيژىنە وان خاسا (مەلك) ھەروەكى
ئەم دىيژىنە شېشمس، مەلك شەمسەددىن يان شېخ فەخر، مەلك
فەخرەددىن، يان شېخ ھەسەن مەلك شېخ سن... ھتە.
ھەر ل سەر فى بنىاتى ژى، ھەتا نھۆ د باو ەرىا ئىزدىان دا نىشانان
شېشمس رۇژە، كو پىرۇزترىن و پاقۇترىن ئافرندەيە، و قوبلەتا مەيە.

۱- ژ بەيتا سېى (بەيتا شېشمس).

۲- ژ شەھدا دىنى.

پرسپار

- پ ۱ / شیشمس کی یه؟
- پ ۲ / بۆچی ئەم ئیزدی دبیژین شیشمس مه فهری مه یه؟ سه به قه که قه ولی بینه فی چه ندی بسه لیت.
- پ ۳ / بۆچی ئەم ئیزدی دبیژینه شیشمس مه لك شه مسه ددین، یان شیخ فخر مه لك فخره ددین؟
- پ ۴ / قان قالایان تزی بکه:
- أ- شه مسه ددین و فخره ددینه
.....
.....
- ب- شیشمس پس و دۆت هه بوون.
- ج- د باوهری یا مه ئیزدیان دا نیشانا شیشمس

قهولی دستریمه

پیشگوئن:

ئەف قەولە بەحسێ داھربوونا شیخادی و ھاتناوی بۆ لالشی دکەت، ھەر وەسا بۆمە دیار دکەت کو شیخادی دەرویشەکی خودی ناس و خەرقەپۆش بوو، سەرداری خاس و چاکین مەبوو، ماش و خەلات ددانە وان.

دیسان ئەف قەولە ژ مەرا ددەتە خویاکرن، کو حەجا مە لالشا پیروژە، ھەر وەسا بەحسێ پیروژی یا تاووسی و چرایا دکەت و مە ھاندەت کو ریژی لی بگرین و پیروژی ب دەینێ. و ئەف قەولە ل دەمی جوانکرنا تاووسی دئیتە ب ریژکرن.

((بدهستورے خودے))

دستریمہ ، دستریمہ
ب وی کافل دہرجی مہ
پی ناقرا بوو قلیمہ*
خوش مالی بابانہ
نوورا مالا شیخانہ

* * *

قلیم پی کر بوو ناقہ
شیخادی گہریابوول ناقہ
دکری وی دگہریتل شہرق ہہ تا ب شامہ

* * *

شیخادی ژشامی ہاتہ
دہوران دہوران ددہتہ
ہات و جیی خول لالشی دکہتہ

* * *

* پشتی ہەر سہبہقہ کی ئەف کۆپلی یە دئیتە گۆتن: خوش مالی بابانہ
نوورا مالا شیخانہ

شیخادی ژ شامی فری
دهوران دهوران دبیری
هات و جیی خول لانشی کری

* * *

شیخادی ژ شامی هل بوو
بازی یهکی پی ب زهنگل بوو
جیی سلتان شیخادی دل بوو

* * *

ههی ئادی، میرو ئادی
شیخی منه شیخادی
تو دهرمانی فوادی
سه د خوژی یا وی روحی توژی ببیه رازی

* * *

ههی ئادی شیخی منو
خودانی قوبا مهزنو
دی ته واف کهین، قاپی یا شیخادی و
به و ابا مه لک شیخ سنو

* * *

مه ژ نادی یا به خشه
ب وی قوبی که م سهری ل عه رشه
جه مایا میرا لالشه

* * *

مه ژ نادی یا دهنگه
ب وی قوبی که م سهری ب رهنگه
ژ هاوری شارا دئینه جهنگه

* * *

مه بو مالا نادی یا میله
ب وی قوبی که م سهری ب نوور و هیلله
ژ هاوری لالشا نورانی دئینه گیلله

* * *

ژ شامی ب ری بوون جوقة
ل دلی عه دهوی یا شاهی و شوقة
سهری سنجهقا شیخادی ل ستیرا نه یوقه

* * *

ژ شامی ب ری بوون جوقة ته
ل دلی عه دهوی یا شاهی و شوقة ته
شیخادی ددهته میرا ماش و بهرات و خهته

* * *

شیخادی هاته هه کاره
سجوددهت بوون بهر و داره
شیخادی ل ناڤ میرا سهرداره

* * *

شیخادی هاته لاشه
د خه ملی ب خه رقی ره شه
عه دهویا دل پی خوشه

* * *

شیخادی ل لاش بوو
د خه ملی ب خه رقی رهش بوو
عه دهویا دل پی خوش بوو

* * *

ئه وه مالیت بابانه
وی ل سهر کانی یا و به حرانه
وی فریدکه ن جوڤانه

* * *

ئه وه مالا ئادی یا
وی ل سهره کانی یا سوونی یا
وی فریدکه نه زیاره تی یا

نہو لانشا ب مسکہ
سہریٰ سنجہقا شیخادی یہ ب نوور و کہسکہ
میٔرا ژبہر دبیر ماش و بہرات و رسقہ

* * *

نہو لانشا ب مسک و مؤیہ
سہریٰ سنجہقا شیخادی یہ ب گوئیہ
نأفا زمزم جویہ
میٔرا ل سہر قال و جہنگ و دہعوئیہ

* * *

نہو سنجہقا سؤر و سپی یہ
ژ لانش دہرنانی یہ
سنجہق سنجہقا شیخادی یہ

* * *

نہو سنجہقا سؤر و زہرہ
ژ لانشی نانی یہ دہرہ
سنجہق سنجہقا شیخیٰ نہکبہرہ

* * *

زؤر سنجہق وی د نانی نہ
ژ لانشی دہرنانی نہ
سنجہق ہہ موو سنجہقیت شیخیٰ نادی نہ

* * *

زۆر سنجەق دبیراستن
ژ لاشی قه گواستن
سنجه قیت شیخادی هه موو راستن

* * *

چه ندی ئەم د قارین
دهستا ل سنجه قیت شیخادی بگرین
دا ل سهر ئاتقات و ئیماننا خو بمرین

* * *

چه ندی ئەم د فیمینین
دهستا ل سنجه قیت شیخادی وه رینین
دا ل سهر ئاتقات و ئیماننا خو بمرین

* * *

هنجیی دهردهك لی دبووه
بو لاشی هه رن زووه
دهرد و دهرمان ل با شیخادی دبووه

* * *

هنجیی دهردهك لی دههسته
ل لاشی بکهت قهسته
دهرد و دهرمان ل با شیخادی د خوهرسته

* * *

شەرقى يە و غەربى يە
شەمالى يە و قوبلەتى يە
ھەموول سەرکەفا سلتان ئىزى يە
* * *

((نەم دكیمین و خودى یى تەمامه))

فهه نگوک:

دستزجه	: دييژمه
کاف	: شکفت
قاييم	: دهقهر - ههرييم.
بهخش	: بيدان
مييل	: لايهنگري
سنجهق	: تاووس
دکري وي	: ناف و دهنگي وي
شام	: وهلاتي شامي
روح	: گيان
جوقهت	: کوم، کومهک
عهدهوي	: ناداني ئانکو مريدن شيخ ئادي
پيراستن	: ديارکرن
قادر	: ئانکو شيان
ئاتقات	: باوهري

ژ خاس و چاڪين مه ٿيزديان شيخ حسنه

شيخ حسنه: ٿيڪه ژ خاس و چاڪين مه ٿيزديان، پسي شيخاديي
دووي يه، ل سالا (۱۱۹۴) ز، ل لالشي هاتي يه سهر دنيايي، شيخ
حسهن هه قدهمي شيشمس و شيخ فخر بوو، پشتي بابي خو شيخيني
و ميرياتي يا ٿيزديان كويه.

شيخ حسهن چار پس هه بوون: شيخ شهر فهدين - شيخ براهيمي
خه تي، شيخ زيندين، شيخ موسي سور.
شيخ حسهن، د ٿيزدياتي دا زانايه كي ژير و شارهزا و مهله قاني
ديني بوو.

شيخ حسهن شهن سالا خو خهوله كويه و دوان شهن سالان دا
پهرتوڪا جهلوه دانايه، و ل ناف ٿيزديان ب خوداني قهلهمي دئيه
ناسين.

ژهر زيهره كي و خورتي يا دهسته لات دارا وي، به دره دديني پاشايي
موسل ژي ترسيابه شيخ حسهن ههول و بزاقين باش هاقيتن ژ بو
كارو بارين ديني و دنيايي يي ٿيزديان ريڪ بيخت و ميرگه ها ئاديان
به رفرهه بڪه ت.

سلاقيت مه ل مهلك شيخسنة
مير دارويي مه زنه
يا مهلك شيخسن ژ هه بيه تا
ته دمرون دژمنه^(۱)

(۱) ژ قهولي سلاف و سهد سلاف (مهلك شيخسن)

وبزاف كرىه ب گهف و جهنگى بىخته ژىر دهستهلاتيا خو، و چهند
 ناريشا و ئاستهنگيا ژىره پيدا كەت. ئينا كاغەزەك ژىرا هنارت و
 تىدا گهف لى كرن، ههروهكى دقان سهبهقان دا ديار دبت.

ههى شىخ سنووى بن ئادى يه
 ته لالشهك ئاقا كرى يه
 رى يا چه جاجا ژ مهكههى برى يه ^(١)
 شىخ ههسن بهرسقا وى ددهت و دبىرتى:
 ههى بهدرهدينوى موسلى يه
 ب وى كه م ئىكى بىبرى يه
 چه جامه لالشه، زمزم و مغار و كانى يا سپى يه ^(٢)

ل سالا (١٢٤٦) ز، قهدهم گوهاستى يه، ههژى گوتنى يه كو شىخ
 ههسن ئىكه ژ وان خاس و چاكين مه، يين سهخلهتین په دشايى لى
 ههين و جوړه پىروزی يه كى ددهينى و دبىرتينى مهلك شىخسن.

١- ژ قهسيدا شىخ سن.
 ٢- ژ قهسيدا شىخ سن.

پرسپار

پ ۱ / شیخ حسن پسی کی یہ؟ و ل سالا چندی ہاتی یہ دنیائی؟

پ ۲ / شیخ حسن چند پس ہہ بوون؟ بہڑ میڑہ؟

پ ۳ / بہ درہ ددینی گہ لہ ک گہ ف ل شیخ حسن کرن، فی چندی

ب سہ بہ قہ کہ قہ ولی بسہ لینہ.

پيروزيا چارشه مېووي

چارشه مېوو: د نيزدياتيې دا، پيروزيترين روژه و نه ف پيروزي يه
قه دگريته:

۱- ههر سال، چارشه مېووا نيكې ژ مهها نيسانا روژهلانتي، چهژنا
سهه سالامه نيزديايه.

هات چارشه مېووا سوړه

نيسان خه ملاندبوو ب خوړه

ژ باتنده يه ب موړه^(۱)

۲- دباوهری يا مه دا تاووسی مهلهك د قی روژی دا هاتی يه سهه
عهردی و عهرد ب كهسكاتی و دارو بارو گول و گیای خهملی يه.

لالش كودهاته

ل نهردی شين دبوو نه باته

پی زهینی چقاس كنیاته^(۲)

۳- نختیارې مه رگه هی ((شیخ فخر)) دقې روژی دا هاتی يه سهه
دنیایې و ههر دقې روژی دا قهدهم گوهاستی يه.

(۱) ژ قهولې چارشه مېووي.
(۲) ژ قهولې نافراندنا كنیاتي.

دلی منی ب خه مه
نهزی ژ عالی ما پسیار که مه
عەزیز مه لک فه خرەددین ل چارشە مېووی بووه و ل چارشە مېووی
گواست قە دە مه^(۱)

۴- گە لە ک جهژن و هە لکه فیتین ئیزدیان مینا. (روژی، داو و نه بی، تواف، جهژن...) دکه فنه دروژا چارشە مېووی دا.
ژ بهر قان ئە گهران و چە ندین ئە گهرین دی، ئە م ئیزدی چارشە مېووی
ب روژه که پیروژ دادین و هه موو چارشە مېووا دکهینه بهتفه دان و
هیقارا چارشە مېووی چرایین نیشانگه هین خاس و چاکا ل په رستگه ها
پیروژا لالش و ل ناف ئیزدیان دئینه قئخستن.

چارشە مېوو روژه کا ب حسابە
ژ با مه له کا هاتیه نه ف جهوا به
دهریت خیرا دقه کرینه ژ روژه ه لات هه تا بروژ نا فه^(۲)

(۱) ژ قهوی فرورای.
(۲) ژ قهوی چارشە مېووی.

پرسیار

- پ ۱ / دوو نه گهرين كو پيروزي يا چارشه مېوې ديار دكهن، بهژمېره؟
- پ ۲ / سه بهقه كه قهولى بينه، پيروزي يا چارشه مېوې ديار بكهت.
- پ ۳ / فان فالايان تزي بكه:
- ۱- گه لكه هه لكه فتين مه نيزديان مينا: و دكه فنه د روژا چارشه مېوې دا.
- ۲- روژا چارشه مېوې هم دكهينه و چارشه مېووا نيكې ژ مه ها نيسانا روژه لاني جه ژنا مه نيزديايه.

قهولى چارشه مېوې

ئەف قهوله به حسا پيروز يا روژا چارشه مېوې دكەت دقېت مروقي
 ئيزدى دقي روژي دا خپر و خيراتا بكەت و دوعايا و عبادەتي بكەت،
 و ههروهسا ئەف قهوله گرنگيا روژا چارشه مېوې ژ لايي ديني و
 دنيايي خويا دكەن ديار دبت كو روژا چارشه مېوې ئەو روژه يا كو
 دور بژقي و عەرد و عەسمان چيېووي، و ههروهسا ئەف روژا كو دەست
 پيكا پەيدا بوونا ژيانې يە لسەر رووي عەردى، و روژا مروقين دیندار
 و قەلەندەرە...

و چارشه مېوو روژا بهن قەدانا مە ئيزديانە.

«ب دەستوورې خودي»

چارشه مېوو روژه كه فادله
 مه لك فه خره دين ئافران دبوو ژدله
 ناس نه دكر روحييت چو غافله
 * * *

چارشه مېووو رۆژه که ب حسابه
ژ با مه له کا هاتيبه نه ف جه وابه
دهرييت خيرا دقه کرينه ژ رۆژه لات هه تا ب رۆژ نا فا

* * *

ل چارشه مېووو پري بوو کراسه
ژ مه را دانايه نه ف نه ساسه
نابت ل چارشه مېووو خو ژ توکي بکه يه خلاسه

* * *

چارشه مېووو رۆژه که خاسه
هنجی سى روکنييت نيماني خو بکه ته نه ساسه
تاووسی مه له ک یی قادره وی ژ ناگری دوژی بکه ت خلاسه

* * *

ل چارشه مېووو خوش بوو ژيان
که سک بوون دهشت و چيا و زهقی و زوزان
هه موو ب که ره ما په دشی منی يه زدان

* * *

چارشه مېووو ژ مه را گه له که
هندي هه ينه سعود و فه له که
هه موو يه بدهستی تاووسی مه له که

* * *

دهما ل چارشه مېووی دېته سپیده
عه بادېتی ژ خودی را بکه ب تاقت و زیده
تاووسی مه لهك ل ته دكته فیده

* * *

دهما ل چارشه مېووی روژ هنتییه
هنجی میری زوو رابت ژ خهوا بهری سیییه
مه دح و سه نا بکته بو خودییه
دوعا تاووسی مه لهك یه ئییه

* * *

تاووسی مه لهك یی ریپه ره، یی سه روه ره
نهو مه لهكی هه روه ره
نهو دزانت ل قی دنیایی چه ند قه ندر
ناخ و ناڤ و بای و ناگر و به ره

* * *

یا تاووسی مه لهك تو مه لهكی ناخره تی و دنیایی
تو بده یه خاترا چارشه مېوویت هه ر دوازه مه های
تو مه ل فه جری ژ خه و راکه ی دا بکه یین عه بادېتی و دوعایی

* * *

عه بادت ل مه یه فه ره
پرس بکه ن ژ دهر ویشان و قه له ندره
کا چارشه مېوو چه ند یه بخاتره

* * *

دهرویش و قه له ندر د سافینه
ژ ئیمانی یی ب رونا هینه
ل چارشه مبوویا د سهردایینه

* * *

هاتن سهردایی ییت چارشه مبووان
دا خواز کر ژ مه لکی ره حمان
روحیت زالم باقینه دوژی و دهقیت ماران

* * *

هنجیی ناقی تاووس مه له ک بینه
یه فهره پیروزی چارشه مبووی بسه دقینه
دا تاووسی مه له ک روحا وی ژ قه دا و به لا بسترینه

* * *

هنجیی واجبی چارشه مبووی بینه جییه
بووری خو هه فسار که ت ل هه موو جییه
ئیقین تاووسی مه له ک ژ یی رازینه

* * *

واجبی چارشه مبووی ل مه یی فهره
نه که ن ل چارشه مبووی چو زیان و چوو زهره
دا جه هوهر بدن ل دیوان و مه هدهره

* * *

ل مه هدهرى دهنك بکه
ل چارشه مېووا سهرى نيسانى رهنك بکه
عه مه لى خو سافى بکه

* * *

ل چارشه مېوويى عه مه ل خوش تى
ژ خيړى، ژ خلمه تى، ژ غيره تى، ژ عه باده تى
خوژکا ب وى روحى بچى بينت قى نه سيحه تى

* * *

هات چارشه مېووا سوړه
نيسان خه ملانديبوو ب خوړه
ژ باتن دا يه ب موړه

* * *

هات چارشه مېووا سوړ و زهړه
به هار خه ملانديبوو ژ که سک و سوړ و سپى و زهړه
مه پى خه ملاندين سهړه دهره

* * *

هنجى سهړه دهرى بخه ملينه
بلا پرسیار بکه ت نه فه ژ بهر چينه
نه فا خه لاتيت تاووسى مه لهك و سلتان نيزينه

* * *

دبیرمه وه گه لی سونییه
هیثیا وی ل چارشه مبووی زور هیثییه
هنجی قه رزیت حه قیقه تی بینته جییه

* * *

دبیرمه وه گه لی سونه تی
ل شه قا چارشه مبووی نه فسی نه به نه شه هوه تی
ژ بهر خاترا ناخره تی

* * *

هه که هون دگرن ناخره تی
ل چارشه مبووی خو دوور بکه ن ژ خه له تی
دا وه بخونه باغی جنته تی

* * *

دبیرمه وه حه قیقه تی
هون د سست نه بن ل عه باده تی و مه عریفه تی
تاوسی مه له ک دی دته وه قه وه تی

* * *

قه وه تی یه ژ ئیمانیه ، ئیمان یه ب نیشانه
توک و مه فتوول ، سمبیل و گریشانه
نه فنه نیشانین ئیزدیانه

* * *

هنجیی ب ئیمانی خو ناسکر
ل چارشه مېووا سهری نیسانی داخواز کر
تاووسی مه لهک نه و روحه خه لاتکر

* * *

هات چارشه مېووا نه ولی
دور ب رهنگا خه ملی
نهف دنیا یه پی دکه ملی

* * *

هات چارشه مېووا فاخری
یا تاووسی مه لهک تویی قادری
ته پیرانی داهر کر و کره رکن ژ نه ولی

* * *

یا تاووسی مه لهک ته نهف دنیا یه ب پیرانی کر
کاری ب پیرانی ته قه بوولکر
کاری بی پیرانی ته هنداکر

* * *

هات چارشه مېووا قهره
دوعا ژ مه لکی نه کبه ره
کاری ب پیرانی بچته سهره

* * *

هات قه ره چارشه مېووا قه ره
هنجیې گریښانی هه قیی ل به ره
تاووسی مه له ك ژیرا مه قه ره

* * *

هات چارشه مېووا قه ره
خه لات ژ مه لکی فاخره
بو روحا ب نیمان گوری دکه ت چره

* * *

چارشه مېوو روژه که خویانه
دیژمه وه گه لی نه زدیانه
تاووسی مه له ك ژ مه را شه هده و نیمانه

* * *

چارشه مېوو روژه که ب نیشانه
هنجیې بگرت قه دری دایک و بابانه
مه رکه با وی ل به حریت گران هه روهریه مه له قانه

* * *

چارشه مېوو روژه که پاکه
هنجیې فاریقه بوو ژ ماکه
خالق هه مووا دی وه فا که

* * *

چارشەمبەو رۆژەكە ئەمىنە
عەزىز تاووس مەلەكى من ئاف شرىنە
ب ناڧى مەلەك شەرەفەدىن بوو دىنە

* * *

دىنە وشك تىننە
كەسى دىبىرت وەننە
مەلەك شەرەفەدىن سورا ھنيا وى دستىنە

* * *

يا مەلەك شەرەفەدىنى من ئى ھەر وھەرى
تو بدەيە خاترا عەرد و عەسمان و دار و بەرى
تول مە ئەكەيە تەنگاڧى زوول بانگا مە وھرى

* * *

تول بانگا مە وھرى لالشا نوورانى
ل چارشەمبەو سەرى نىسانى
مەلەك نادى دكارت عنكارا بىنتە سەرىپيا ئىمانى

* * *

عنكار دىكدارن
غافل د كفارن
ل ئاخەرتى د بى زارن
جىيى بو وان قەژوارتى دۆژەيە و نارن

* * *

عنكار چه ندى بكنكرت
و غافل چه ندى بكنفرت
ل ناخرهتې جور و عه زابا وى زېده دكترت

* * *

هوون بنيرنه حه قيقه تې
يه تزييه ژعه باده تې و مه عريفه تې
مخابن هوون خو بده نه نالى ژ بهر نافي وه تې

* * *

چارشه مېوو روژا سولجه تې
هنجیې ل خو ببينه عودره تې
چارشه مېوو روژا شه فانه تې

* * *

هه كه ته دقيت ژ سهر خوراكه ي جوره
زاده كي ل چارشه مېوويې بده دوره
تاووسى مه لك نى غه فووره و نه و نوورا ل سهر نووره

* * *

چارشه مېوو روژه كه گرانه
هنجیې روحا ب نول و نه دهب و نه ركانه
نه و دى هولاً خو به ته سهر هولاً نه

* * *

دبیرمه وه گه لی نه زدیانه
خه لاتیّت تاووسی مه لهك ب گه لهك رهنگانه
غیره تا دینی سه ری هه مووانه
ته مامه تیاقی قه ولی ل ناقتی خودی و
تاووسی مه لهکی میرانه
نهم دکیمین و خودی یی ته مامه.
* * *

هندهك رهوشتين باش

دهمى خودى مهزن و دلوفان كنيات ئافاكري و مروف ئافراندى
 چهندين ساخلهت و تايبهتمه ندى پي بهخشي وهكو ئاقل و زار و زمان
 و هزروبير و ههست و سوز و رهوشت... هتد. ب قان ساخلهته پي
 جودايه ژ هه موو گيانه وهرين دى. ئەف چهنده ژى وي يه كي ديار
 دكهت، كو ئيزدانى پاك و دلوفان مروف ژ هه مى خولياقه تي خو پتر
 قيايه و ههز ژيكره، لهورا ئەف كه ره مه دگهل كره، لهورا دقيت
 مروف ژى هه ردهم وي بكهت، يا درييا خودى ده و خودى هه ژى
 بكهن و هه ردهم مروف ههزا كارين باش بكهن، مينا دوعا و روژى گرتن
 و خيڤر خوازي ته و اف و ته بايي و هاريكاري و براييه تي و دادپهروه ري
 و ناشتي و پيگه ژياني... هتد، دا كو مروف د جفاكي خودا يي روو
 سپي و سه رفراز و ب روومهت بت.

هه ر ديسان خودى مهزن ب ريكا بيخه مبه ر و خاس و چاكي خوه
 ژى، په ياما باشي و راستي و ته ناهي و دادپهروه ري و براييه تي و
 ناشتي و خودى په ري سي... هتد دناف خه لكي خودا به لافكريه.
 لهورا دى بينن بيروبا وهرين ديني داكو كي ل رهوشتين باش دكهن،
 بفي چهندي يه خويا يه كو بيروبا وهرين ديني ريكخسته كا جفاكي
 يه و ژ بو خزمه ت كرنا مروفايه تي يه.

ئولا ئيژديان ژى رهوشتين باش ب مهرج و ساخله تي سهره كي يي
 مروفي دانايه و ههمي قهول و بهيت و تيکستي ديني مه هانددت کو
 دژيانا خودا رهوشت باش و خير خواز و هاريکار و مروف دوست
 بن... هتد، ئەف چهنده ژى ب ئەرك و فهرز دانايه سهر ههر ئيژديه كي،
 و بهرامبه ر قان کار و رهشتين باشين مروفي، په دشال ئاخره تي مروفين
 باش ب به ههشتاخوه شادبکته. و ههر کس سهر پيچيي و پيگريي ژى
 پينه کت دي ل ئاخره تي هيتته سزادان، و ل دني ژى دچاقي خه لکي و
 جفاكي دا يي بي روومهت و بي قيمه ته.

داي و باب روله كي گرنگ و مهزن دبينن دپه روه رده کرنا زاروکين
 خوه دا، ئەف رهوشتين باش و رهفتار و کريارين مروفي يين روژانه دا
 ديار دبن، راستي ئيکه ژقان رهوشتين باش ههر وه کو د قان سه به قاندا
 خويا دبت:

راستی یه ریزانه
 روناھیا دلانه
 په دشایی لی گرتیه مه کانه

* * *

راستی و مه عریفه ته
 هنجی جانی ب ته ریبه ته
 نه و روحه ل بهر په دشایی خوب عزه ته
 * * *

ئەم دكارىن رەوشتت باش بكنەنە دوو بەش:
۱- رەوشتت گرىدايى دگەل دەرون و نەفس مروقى وەك ئيمان،
راستى، وژدان، و دوور بوون ژ گوننەها ئەوين كو بىر و باوەرىن دىنى
ب گوننەه دانايى. وەك كفرى دەرەو خيانت.

دەرەوين يى بەتالە
يى بى قىمەتە ل با ھە قالە
يى چرۆكە ل با ئختيارە

* * *

ئيمان وەكى چاقە
ھەگەر مووہك كەتە ناھە
خودان ل ناخرەتى ل بەرىي تەنگاھە

۲- رەوشتت گرىدايى دگەل كارى مروقى د جفاكى دا، چونكە
مروقى ب سروشتى خو بونەوہرەكى جفاكى يە، دان و ستاندن،
تيكەلى و پەيوەندى و دوستايەتى و تەبايى و ھاريكارى و رينزگرتن و
رينزگرتنا مروقتن دانەمر و قەدرى داى و بابە و رەفتارين ھەف پەيقين
و راست بيژى دگەل ھەقالان.

__ ل دۆر هه قالینی ئهف سه به قا قه ولی دبیزت:

بۆری حور سوار بن
ب نه فه سارا گوهدار بن
ب هه موو موخلقارا یار بن*

* * *

دهرباره ی مافی دی و بابه ئسه ر زاروکان:

فروارهك هاتیه ژعه سمانه
ری و رسم و حهد و سه د بۆ مه دانه
ئیک ژوان وهسیه تا دای و بابانه**

* * *

__ ل دۆر تفاق و ته بایی سه به قه دبیزت:

ل دیوانا وی په دشایی
ئی هه بوو خوشی و شاهی
سه ری هه مووی تفاق و ته بایی

* * *

گه ئی برا گوو بدیرن
علمی خودی هه موو نه سیجه ت و خیرن
خه ت و به راتی سلتان ئیزی زیرن
دا مرید بۆ خو هلین و فه شیرن

قوتابین خوشتی دقیت ئه م ژی ژ خو هرا په ند و شیر هتا ژقان سه به قه
بگرن و بکه نه ده ستوور و به رنامی ژیانه کا خوش دا کو یی بی گونه ه
بن.

* ژ قه ولی سلاقیت مه لکی که ریم.

** قه ولی دای و بابه.

ژ پېرۆزىن ئىزدىان

1-تۆك: ئانكو (گريشان) يان پېسىر، ئىكە ژ سومبولين پېرۆزىن مە ئىزدىان. تۆك فەرزەكە ژ فەرزىن تەرىقەتى و يە فەرە ھەر ئىزدىيەك كراسى ب تۆك دېرەخۆكەت، كراس ژى جل و بەرگەكە سپى يە و تۆك ب شىوہيەكى بازنى لى دئىتە قەوارتن.

مە ژىرا خەبەرە*

ھنجى يى گريشانى راستى ل بەرە

دايم مەرکەبا وى ل بەحرا يە سەرەدەرە

پېرۆزى يا فى تۆكى دزفرتە وى چەندى، دەمى خودى تاووسى مەلەك خەلاتكرى و كرىە سەرورەئى ملياکەتا و تۆك پى بەخشى:

(* ژ قەولى ئىمانى).

په دشی من دنیا ناقاکر ژ دورا گه وهه ره
سپارتبوو هه ره هفت سوریت هه ره وهه ره
مه له کی تاووس کره سه رومره^(۱)

توکه مه قبووله
مه ب سه ری خو قه بووله
خودی نووره ل سه ر نووره
من شه هدا توکا خو
ب ناقی نیزی و
تاووسی مه له ک قه بووله^(۲)

۳- خه رقه: جلکه که پیروزه، ژ هریی دئیته رستن و چین، و ب ناقا
زرگوزی* دئیته رهنگدان. ژ که فن دا هنده ک خاس و چاکین مه خه رقه
دبه رخو کرینه وه کی شیخادی و شیخ فخر و شیخو به کر، ژ بهر
هندی ئەم جوړه پیروزی یه کی ددهینی و هه تا نها فقیر فی خه رقه ی
دبه رخو دکهن، د قه ولین مه یین پیروژدا هاتی یه:

۱- ژ قه ولی په دشای.

۲- ژ دوعایا توکی.

* زرگوز: ئەو دارا گوزا نیز، کو گوزا نا گرت وزر دبت ورهش دبت، و ئەف ره شه رهنگی خو نا
گهورت.

دور ژ کليما په دشی يه
 خه رقه دهرکه فتی ژی يه
 دايم میرا سلافا لی يه^(۱)

پیری خه رقی من سلطان نیزیده
 نهو مه عنه يه کا بعیده
 ناتقاتا مه و چه ندی مریده^(۲)

۱- ژ قهولنی شیخو به کر.

۲- ژ قهولنی قهره فرقان.

۳- **کانی یا سپی:** کانی به کا ئاڤا زه لال و پیرۆزه، د شکهفته کئی دایه، دکهفته د هوندری گه لیبی لالشا پیرۆزدا، و قوبه کا مهزن ل سهره، ئاڤا وی ژ چیا بی مشه تی دهر دکهفت و دهورت ژ بهر پیرۆزیا فی کانی، گوڤه نده کا تایبهت ل جهلسا کانی سپی دهیته گیران ل بهر دهنگ و ناوازی دهف و شبا و دبیتتی گوڤه ندا دهری کانی.

د باوهری یا مه ئیزدیان دا، ئاڤا کانی یا سپی هیڤینی لالشی یه و لالش زی هیڤینی نهردی یه.

بهری نه عهرد هه بو نه عه زمان
 نه به حر هه بو نه بنیان
 نه چیا هه بو نه سکان
 ئیمان هه بو ته ریهت
 ری هه بو مه عریفهت
 کانی سپی بو میرا کره قبولهت
 لالش کو دهاته
 ل نهردی شین دبوو نه باته
 پی زهینی چقاس کنیاته^(۱)

کانی یا سپی مورا مه ئیزدیا یه و فهرزه که ژ فهرزین ته ریهه تی، و دقیت هه ر ئیزدیه ک ب ئاڤا فی کانی ل په رستگه ها لالش بیته مۆرکرن، ههروه سا خه رقه و تاووس و په ری و به ری شباکی... ب ئاڤا کانی یا سپی دئینه مۆرکرن.

۱- ژ قهولی ئافراندا کنیاتی و زه بوونی مه کسور.

تاووسى مەلەك شەھدوئىمانىت مەنە

كانى يا سىپى مۇرا مەنە

كاف و مغار و زمزم جە جا مەنە^(۱)

ژبەر پىرۋوزى يا قى كانى، دقېت ھەقزىنن ئىك پىكفە نەچنە د ئاقدا
كانى يا سىپى دا، ژبەر پىرۋوزيا قى كانى ھەروەسا، ھەر سال سەفەرېن
ماستا، ئىزدى ھىقېنن نان و ماستى خۇ ب وى ئاقى مۇردكەن بۇ خېر
و بەرەكەتى.

پرسىيار

- پ ۱ / تۆك ژبەر چى يە پىرۋوزە؟ ب سەبەقا قەولى بسەلىنە؟
پ ۲ / خەرقە چى يە؟ و كى لېەر خۇ دكەت.
پ ۳ / ئىزدى ل كىرى دھىتە موركرن؟ وبۇچى؟

۱- ژ شەھدا دىنى.

قهوال

قهوال: ته‌خه‌کا تایبه‌تن ژ که‌فن دا هاتینه ده‌ست نیشان‌کرن، ژبو ژه‌نینه ده‌ف و شبابا و گپ‌رانا تاووسی دناف ئیزدیان دا و به‌لا‌فکرنا پی‌زانین دینی و ری‌زکرن و شروقه‌کرنا قه‌ول و به‌یت و قه‌سیدان. په‌یقا قه‌وال ژ په‌یقا (کالو) یا سو‌مه‌ری هاتی یه، کو رامانا مروقی قه‌ول بی‌ژو دیندار دده‌ت و دوی سه‌رده‌می دا خلمه‌تکارین په‌رستگه‌هان بوون. هه‌ر ژ که‌فن دا قه‌وال ل ده‌قه‌را باشیک و به‌حزابی د ئاکنجینه. و قه‌وال پاریزه‌ری تی‌کستین دینی یه، وروله‌کی و گرنگ و تایبه‌ت د ئیزدیاتی ده‌ه‌نه.

ده‌می قه‌وال دگه‌را تاووسی دگه‌رین، ده‌ف و شبابا لیدخن، قه‌والین شبابی لیدخن دقیت نه‌ژ دووان کی‌متر بن، به‌لی قه‌والین

دەفنى لىدخن دقيت نە ژ سى يا كيمتر بن و ل چاخى سەما گىرانى
 قەوالىن شىبابا، ل ئالىي راستى يى تاووسى روودنن و قەوالىن دەفا، ل
 ئالىي چەپى يى تاووسى روودنن.

ئەو كەسى دخوازت بىتە قەوال دقيت ئەف سەخلەتە ھەبن:

۱- د ئىزدىياتى دا يى شارهزا و زانا بت.

۲- زانىنە كا باش قەول و بەيتىن دىنى دەھەبت.

۳- بزانت دەف و شىبابا لى بخت ... ھتد.

۴- خودان رەوشتە كى باش و خەمخورى ئىزدىياتى بت.

۵- دەنگ خوش ورەوانىيتر بت.

پلەبىن قەوال: قەوال چار پلەنە:

۱- مەزنى قەوالان: سەرۆك و رىبەرى قەوالايە بو رىقەبەرنا كارى وان
 و دەست نىشانكرنا جوقا قەوالا، بو گىرانا تاووسى ل ناف ئىزدىان،
 ئىكە ژ ئەندامىن جقاتا رۇحانيا ئىزدىان.

۲- سىنچەق بەگى: قەوالە كى زىرەك و شارهزايە د ئىزدىياتى دا،
 گوتنا نسحابەتا كارى وى يى سەرەكى يە.

۳- سەر ھۆستا: شارهزايى كوپلە و ئاوازين مۇسىقا دىنى يە،

قهولا ریژدکھت و ل دھفی ددھت و چاقدیری یا قهوالین دی ژی دکھت.

۴- نووفیر: ئەو کەسە یە نوو دەست پێ دکھت، کو ببە قهوال دگەل قهوالا دگەریت و ل سەر دەستی وان فیر دبت.

ئەرکین قهوالا: ژ ئەرکین سەرە کی یین قهوالا:

۱- بەیتا جندی و بەیتا سبێ و بەیتا هیقاران دگەل گەرا تاووسی و روژین جهژن و هەلکەفتا ل پەرستگەها پیروزا لالش... ب ریژ دکهن.

۲- دەف و شبابا لیدخن.

۳- تاووسی مؤردکهن و جوان دکهن.

۴- قهول و بەیتین دینی ب ریژ دکهن.

۵- سەمایا دکیشن.

۶- گوڤەندا دەری کانیی دگێرن... هتد.

۷- دو عایا چرایێ مەعریفەتی د بیژن.

پرسیار

پ ۱/ قهوال کی نه؟ راماڻ ژ پهیقا قهوال چی یه؟

پ ۲/ ئەو کەسی دخوازت ببتە قهوال، گەرە که چی بکەت؟

پ ۳/ قهوال چەند پلەیه؟ بژمێرە.

پ ۴/ ئەرکین سەرە کی یین قهوالا چی نه؟ بژمێرە.

قهولئ شیخو به کر*

ئەف قهوله، به حسی ئافراندا کنیاتی ژ دۆری دکهت، ئەو دورا خودی ژ نوورا خو نژنی، و به حسی ئافراندا ئاخ و ئاف و بای و ئاگری ژ دوری دکهت. ههروهسا به حسی ئیکانیا خودی، هیژ و شیانی وی، ئافراندا ملیاکهتا، پیروزی یا کانی یا سپی، پیروزی خه رقه ی... دکهت و ژمهرا ددهت خویاکرن کو شیخو به کر چاکه کی خه رقه پۆش بوو.

((بدهستوری خودی))

ئاشق و مه عشوقیت سوری

مه یارهك دقئ ل قئ حه رفئ یی موکوری

کا دوره ژ په دشایه یان په دشا ژ دوری؟

ئاشقی عیرفی چی یه

ته فتیشا مه ژ وی جهوابی یه

کا دور ژ په دشایه یان په دشا ژ دوری یه؟

(* ئەف قهوله ژ قهولئ پیر رهشی حیرانه.

ناشقی عیرفی زانه
وهرن ژ مهرا بدهن به یانه
دورته خته و په دشایی لی گرت مه کانه

* * *

په دشی من دور ژ خو چیکر
سهیری و سهیران لیکر
سیوری و بهریکر

* * *

په دشی من دور ژ خو قاقاره
دور قه ندیله ، که مالداره
قه ندیلی نوور ستاره

* * *

دور ژ کلیما په دشی یه
خه رقه دهرکه فتی ژی یه
دایم میرا سلاق لی یه

* * *

ژ دوری دهرکه فت خه رقه
پی زهییناندی یه شام هه تا ب شه رقه
کربوو خه رقه ی ل بهرکه
په دشی من دهنگ ل شیخو به کر

* * *

شیخو به کر گو:
عه زیزی من، ژمیره ل قی حه رقی یی هه وجه مه
چقاس زیر و مالی بیر پی ددهمه
هه مووی ل نوغرا خه رقی سلطان شیخادی نه در ددهمه

* * *

عه زیزی من، ل قی حه رقی یی گوهدییرم
چقاس زیر و مالی بیر پی دبیرم
هه مووی ل نوغرا خه رقی نه در دسییرم

* * *

په دشی من نه و نه فس قه بلاند
نه دریس خه یات خه رقه فه سلاند
فه قیرا ل پی نه قلاند

* * *

ل پی نه قلاند بوو فه قیرا
هنجیی ته رککر خرابه فینیا ویرا
دی خه لاتکه ن ب مفتان و کیلا

* * *

نه و کیل و مفته نه
ب دهستی وان جنديا فه دبنه
هه ر پینج فه رزیت حه قیقه تی روژا ناخره تی بوړا شه هده نه

* * *

په دشی من نهو کو میر بوو
خودانی جیشی کبیر بوو
ب ههفت سورا سلطان نیزی یی خه بیر بوو

* * *

په دشی من یی په دشه
نه قاشی چه ندی نه قشه
سلطان نیزی دزانت کی ل به ره کی ل پاشه؟

* * *

په دشی منی وه حدانی یه
دوستی دلّی من پی د عه لمی یه
خلمه تا راست یه وه یه وه کی په دشی من دقّی یه

* * *

په دشی من سور ل سه ما
به ری نه نه هوح هه بوو نه فه له ما
یا سلطان نیزی، ل با ته نه و سه عه ته و نه و دمه

* * *

به ری نه فه له م هه بوو نه له وحه
مه یاره ک دقّی، قی حه رفی شو بکه ت، یه ل کووه
مه له ک نیك بوو بوونه دووه

* * *

ل بهر فروارا پهدشی یه
تهفتیشا مه ژوی جهوابی یه
مه لهك دوو بوون بوونه سی یه

* * *

پهدشی منی جه باره
ژبا وی هاتبوو فرواره
مه لهك سی بوون بوونه چاره

* * *

پهدشی منی مزینجه
مه لهك چار بوون بوونه پینجه
هر پینج بو مفاقی هر نیک و رینجه

* * *

دلی من ل فی یه کی یی خوه شه
مه لهك پینج بوون بوونه شه شه
هر شه ش بوونه مه له کیت عه ر شه

* * *

پهدشی من خوشکر سوجه ته
لیک رووشتن موجه ته
مه لهك شه ش بوون بوونه هه فته

* * *

هه ره هفت کود نه فرین
ب راستیی لیک دئیورین
ب موحبه تی ب نه دهرا نیک دده برین

* * *

نه ده ره خوش نه ده ره
ل ناه خودانا مه هده ره
ل ویدره چیکرن سونه ت و فهره

* * *

په دشی من وه کره رایه
فه قیره ک شاندر ژه ره و هه ره ناه نینایه
ناه لیکر عهین ل به یزایه

* * *

فه قیرا وه ژی خه به ردا
ژ نه سمان هه تا ب نه ردا
ژ نه ردا و هه تا ب سه ردا
ناه کانای یا سپی شفاته ب سه ر چقاس ده ردا

* * *

په دشی منی جه باره
ژ دوری نافراند بوون چاره
ناخه و ناهه و بایه و ناگره

* * *

هه چار کو د فاخرن
ب کئی نینان و ب کئی دبرن
ب چی مه رسوومی ژ دوری فاریق کرن؟

* * *

هه چاریت دروسته
نه دخوارن، نه د نقشته
ب چی مه رسوومی ژ دوری قه دگوهسته؟

* * *

مه رسوم نه هاتی یه میر بجه وزی
دور ژبه ر په دشای خورجی
نه و جیی شیخ بهرکات بوو
هات و تی مزجی

* * *

ژ قه ولی پیر ره شی جهیرانه
چی براستی هاقیته دهستی یار و برانه
مه رکه با وه ل هه موو به حرایه مه له فانه

* * *

ژ قه ولی پیر رهش جیده
دبیژمه وه گه لی مریده
مه دین شه ره فهدین و نائقات سلطان نیزیده

((نه م دکیمین و خودی یی ته مامه))

فەرھە نگوک:

- قافارتن : جودا کرن
بیر پی دبیژم : هنجی من ههیه
رینج : کاریگه‌ری
ئه‌فرین : هاتنه ئافراندن
ئیورین : ئاکنجی بوون
زهیناند : خه‌ملاند
مه‌رسوم : فروار
عیرف : زانا و شاره‌زا
مه‌زجی : تیکه‌لبوو

ناقص روک

به رپهر	بابه ت	وانه
۶	تاووس (سنجهق)	ئیکی
۱۰	تاووس گیران و جوانکرن	دووئی
۱۴	جه ژنا جه مایی	سییی
۲۱	ژ خاس و چاکیت مه ئیزدیان - شیشمس	چارئی
۲۷	قه ولی دستریمه	پینجی
۳۶	ژ خاس و چاکیت مه ئیزدیان - شیخ حه سه ن	شه شی
۳۹	پیروزیا چارشه مبووی	ههفتی
۴۲	قه ولی چارشه مبووی	ههشتی
۵۳	هنده ک ره وشتین باش	نه هی
۵۷	ژ پیروزییت ئیزدیان	ده هی
۶۲	قه وال	یازدی
۶۵	قه ولی شیخوبه کر	دوازدی